

सर्वोच्च अदालत, संयुक्त इजलास
सम्माननीय का.मु.प्रधान न्यायाधीश श्री दामोदर प्रसाद शर्मा
माननीय न्यायाधीश श्री प्रकाश वस्ती
आदेश

०७०-WH-००२०

विषय: बन्दीप्रत्यक्षीकरण ।

का.जि.का.म.न.पा. वडा नं. २९ घर भै हाल कारागार कार्यालय जगन्नाथदेवलमा
थुनामा रहेका राजेशबाबु श्रेष्ठ-----१ **निवेदक**

विरुद्ध

वैदेशिक रोजगार न्यायाधिकरण, घट्टेकुलो, काठमाडौं-----१

काठमाडौं जिल्ला अदालत तहसिल शाखा बबरमहल, काठमाडौं -----१

कारागार कार्यालय जगन्नाथदेवल त्रिपुरेश्वर, काठमाडौं-----१

वैदेशिक रोजगार विभाग, तिनकुने, काठमाडौं-----१ **विपक्षी**

नेपालको अन्तरिम संविधान, २०६३ को धारा ३२ र १०७(२) बमोजिम यसै अदालतको अधिकारक्षेत्र अन्तर्गत दायर भएको प्रस्तुत निवेदनको संक्षिप्त तथ्य र आदेश यस प्रकार छ :-

मिति २०६५।३।२७ को प्रताप राना मगरलाई गरिदिएको कागज र मिति २०६५।१।१६ मा दीर्घबहादुर लामिछानेलाई गरी दिएको कागजका आधारमा प्रताप राना मगर र दीर्घबहादुर लामिछानेको जाहेरीले वादी नेपाल सरकार र प्रतिवादी म निवेदकसमेत भएको वैदेशिक रोजगार ठगी मुद्दामा विपक्षी नं. १ को मिति २०६७।१।२७ को फैसलाले म राजेशबाबु श्रेष्ठलाई १ वर्ष ६ महिना कैद र रु. १,५०,०००/- जरिवाना हुने गरी फैसला भएको रहेछ । सो फैसला कार्यान्वयन गर्ने सन्दर्भमा विपक्षी नं.२ को कैदी पूर्जीका आधारमा मलाई जरिवाना बुझाए मिति २०६८।७।१६ देखि १९ वर्ष मिति २०७०।१।१५ सम्म थुनामा राख्न भनी विपक्षी नं. २ ले मिति २०६८।७।१७ मा कैद

म्याद ठेकी विपक्षी नं. ३ को कार्यालयमा कैदी पूर्जीसाथ मलाई कैदमा राख्न पठाइयो । यसरी सो कैदी पूर्जीअनुसार म निवेदक मिति २०६८।७।१६ देखि विपक्षी कारागार कार्यालयमा बसी रहेको र फैसला लागेको जरिवाना रु. १,५०,०००/- समेत मिति २०६९।५।१८ मा काठमाडौं जिल्ला अदालतमा बुझाई सकेको छु ।

उल्लिखित मुद्दामा कैदमा बसी रहेको अवस्थामा पहिलो मुद्दा पर्नुभन्दा अगाडिको लिखत अर्थात् मिति २०६५।९।१५ को सोनितप्रकाश खड्कालाई गरी दिएको लिखत कागजका आधारमा सोनितप्रकाश खड्काले मिति २०६६।६।९ मा वैदेशिक विभागमा मउपर जाहेरी दिएका रहेछन् । म राजेशबाबु श्रेष्ठ मिति २०६७।७।१६ देखि कारागारमा रहेकाले निवेदक जेलमा रहेको कुरा थाहा पाई जाहेरवालाले उक्त जेलबाट म निवेदकलाई भिकाई साविक जाहेरी दरखास्तबमोजिम गरिपाऊँ भनी वैदेशिक रोजगार विभागमा मिति २०६८।७।२० मा निवेदन दिएका रहेछन् । सो निवेदनपछि मलाई वैदेशिक रोजगार विभागले कारागारबाट मिति २०६८।८।१९ मा विभागमा भिकाई जाहेरवाला सोनितप्रकाश खड्का भएको वैदेशिक रोजगार कसूर मुद्दामा मेरो बयान गराइयो । वैदेशिक रोजगार विभागमा अर्थात् अनुसन्धान अधिकारीसमक्ष मिति २०६८।८।१९ मा बयान गराएको ८ महिना १० दिनपछि मात्र वैदेशिक रोजगार न्यायाधिकरणमा अभियोगपत्र दर्ता गरेको र सो अभियोग दायर भएको ४ महिनापछि मात्र मलाई कारागारबाट भिकाई विपक्षी वैदेशिक रोजगार न्यायाधिकरणमा मिति २०६९।८।२७ मा बयान गराई मिति २०६९।८।२८ मा थुन्छेक आदेश गरी मसँग धरौट माग गरिएको र मिति २०७०।१।३० गतेका दिन विपक्षी न्यायाधिकरणले मलाई १½ वर्ष कैद र रु. १,५०,०००/- जरिवाना हुने गरी फैसला गरेको अवस्था छ ।

यसरी पहिलो मुद्दा पर्नुभन्दा अगावैका ३ वटा लिखत कागज मिति २०६५।३।२७, मिति २०६५।१।१६ र मिति २०६५।९।१५ का कागजमध्ये मिति २०६५।३।२७ र मिति २०६५।१।१६ का कागजउपर पहिलो मुद्दा परेको र सोही अवस्थाको अर्थात् फैसला हुनुभन्दा अगाडिको मिति २०६५।९।१५ को कागजउपर पहिलो फैसलापश्चात् दोस्रो जाहेरी परेको अवस्था छ । यदि ३ वटै लिखत कागजउपर एकै पटक जाहेरी परेको भए एउटै फैसलाले हुनेमा पछि जाहेरी परेका कारण मात्र थप मुद्दा चली छुट्टै फैसला भएको अवस्था छ । यस अवस्थामा फैसला कार्यान्वयन गर्ने निकाय काठमाडौं जिल्ला अदालत तहसिल शाखामा मुलुकी ऐन, दण्ड सजायको ४१ नं. को कानूनी व्यवस्थाअनुसार उक्त मिति २०६७।९।२७ र मिति २०७०।१।३० को फैसलाले लागेको जरिवाना रकम बुझी कैद हद गरी कैद मुक्त गरिपाऊँ भनी मिति २०७०।५।११ मा निवेदन दिएकोमा विपक्षी जिल्ला अदालतले वैदेशिक रोजगार न्यायाधिकरणको फैसलाको तपसिल खण्डको देहाय १ मा थुनामा बसेको मिति २०६९।८।२८ भएबाट सोलाई संशोधन नगरी कैद हद गर्न नमिल्ने भनेकाले पुनः उक्त

फैसलाको तपसिल खण्डको देहाय १ मा संशोधन गरिपाउँ भनी विपक्षी न्यायाधिकरणमा मिति २०७०।१।२० मा निवेदन दिएको थिएँ । तर वैदेशिक रोजगार न्यायाधिकरणबाट मिति २०७०।६।९ मा फैसलाको तपसिल खण्ड संशोधन गर्न मिलेन भनी आदेश गरेको र काठमाडौँ जिल्ला अदालतले पनि दण्ड सजायको ४१ नं. समेतका आधारमा कैद हद गरी थुनामुक्त गर्नु पर्नेमा वैदेशिक रोजगार न्यायाधिकरणले थुनछेक आदेश गरेको मितिदेखि मात्र थुनामा बसेको मिति कायम गरी जरिवाना बुझाए मिति २०७१।२।२७ गते थुनाबाट छोड्नु भनी कैदी पूर्जा दिएकोले सो कैदी पूर्जा र वैदेशिक रोजगार न्यायाधिकरणको मिति २०७०।१।३० को फैसलाको तपसिल खण्डको देहाय १ संशोधन नगरी भएको आदेश कानूनविपरीत, दण्ड सजायको ४१ नं. समेत र सम्मानीत सर्वोच्च अदालतबाट स्थापित कानूनी सिद्धान्त तथा नजीरसमेतको विपरीत भै नेपालको अन्तरिम संविधानद्वारा प्रत्याभूत गरिएको मौलिक हकसमेतबाट वञ्चित हुन पुगेबाट विपक्षी न्यायाधिकरणबाट लागेको जरिवानाको रकम बुझाउन म निवेदक हर समय तत्पर नै रहेकोले सो जरिवाना रकम बुझाउन साथ थुनामुक्त हुनु पर्नेमा विपक्षीहरूको काम कारवाहीबाट म निवेदक गैरकानूनी थुनामा रही रहनु परेको र अन्य उपचारको मार्ग पनि अपर्याप्त र प्रभावहीन देखिएकोले असाधारण अधिकार क्षेत्रान्तर्गत बाध्य भै प्रस्तुत निवेदनसाथ सम्मानीत अदालत समक्ष प्रस्तुत निवेदन पेश गरेको छु ।

सर्वप्रथम कुनै पनि अभियोग लागेको व्यक्तिलाई पक्राउ गरी हिरासतमा राखेको परेको मितिदेखि नै कैदमा बसेको मिति गणना गरिन्छ । त्यस्तो पक्राउ परेको मितिदेखि कति कैद जरिवाना भएको छ, सोही दिनदेखि कैद कट्टा गर्नु भन्ने फैसलाको तपसिल खण्डमा उल्लेख हुन्छ । म निवेदकलाई पहिलो मुद्दाको फैसलाले लागेको १६ वर्ष कैद र रु.१,५०,०००।- जरिवानामध्ये जरिवाना बुझाई सकेको र कैद १६ वर्ष पनि मिति २०७०।१।१५ मै भुक्तान भइसकेको छ ।

दोस्रो मुद्दामा लागेको कैद १६ वर्ष र जरिवाना रु.१,५०,०००।- मध्ये जरिवानाको रकम विपक्षी निकाय वा सम्मानीत सर्वोच्च अदालतमै पनि बुझाउन तयार नै छु, तर कैदका हकमा मुलुकी ऐन, दण्ड सजायको ४१ नं. ले कैद ठेकिएकोमा कैद भुक्तान हुन नपाउँदै अर्को कलममा कैद ठेक्नु पर्ने भयो भने भन्दै धेरै कलमको कैदको हद बराबर हुन आयो भने सो मध्ये १ कलमको मात्र कैद ठेक्नु पर्छ भन्ने प्रष्ट कानूनी व्यवस्था छ । फैसला भै सकेपछि कैद नबस्दैका अवस्थामा कुनै कसूर गरेमा वा थुना कैदमा बसेको अवस्थामा कुनै कसूर गरेमा वा थुना कैदबाट छुटेको वा भागेको अवस्थामा कुनै कसूर गरेमा भने सो कसूर वापत कानूनबमोजिमको थप कैद ठेक्नु पर्ने कानूनी व्यवस्था छ ।

कुनै पनि व्यक्तिलाई पक्राउ परेका मितिदेखि कैदमा बसेको मिति गणना गरिने हुँदा उक्त ४१ नं. ले कैद हद भै थुनामा बसेको मिति २०६८।७।१६ बाट मिति २०७०।१।१५ मा कैद मुक्त हुनु

पनेमा पछिल्लो फैसला मिति २०७०।१।३० मा भएका कारण मात्र मिति २०७०।१।३० मा जरिवाना बुझी थुनामुक्त गर्नुपनेमा सो पनि गरिएन । त्यस्तै कुनै पनि मुद्दामा पक्राउ परेका मितिदेखि वा हिरासतमा रहेका मितिदेखि कैद बसेको मिति गणना हुनेमा जाहेरवाला सोनितप्रकाश भएको वैदेशिक रोजगार कसूर मुद्दामा अनुसन्धान अधिकारी (वैदेशिक रोजगार विभाग) समक्ष मिति २०६८।८।१९ मा बयान गराई सो मुद्दा संलग्न भै सकेको भन्ने सो मुद्दाको मिसिलबाट देखिई रहेका अवस्थामा उक्त पक्राउपछि मात्र प्रतिवादीको बयान गराइने हुँदा बयान गराएको मिति २०६८।८।१९ बाट १९ वर्ष मिति २०७०।२।१८ मै कैद भुक्तान भै सकेको देखिँदा सोही मितिमा जरिवाना बुझी मुक्त गर्नु पनेमा सो पनि गरिएन । विपक्षी वैदेशिक रोजगार न्यायाधिकरणले आफ्नो मिसिल संलग्न प्रमाणबाट मिति २०६८।८।१० मा अनुसन्धान अधिकारी समक्ष बयान गरेको मितिबाट कैद बसेको गणना गर्ने गरी भएको तपसिल खण्ड नमिलेको हुँदा संशोधन गरिपाउँ भनी संशोधन गर्न जाँदासमेत संशोधन नगर्ने गरी भएको आदेश त्रुटिपूर्ण छ । फैसला कार्यान्वयन गर्ने निकाय विपक्षी तहसिलले जरिवानाको रकम बुझी कैद हद गरी थुनामुक्त गर्नुपनेमा न्यायाधिकरणकै फैसलाको त्रुटिपूर्ण तपसिल खण्डलाई नै आधार मानी कैद हद नगरी विपक्षीहरूबाट भए गरिएका गैरकानूनी काम कारवाहीबाट मेरो संवैधानिक तथा कानूनी हक अधिकारमा गम्भीर असर पुऱ्याएको प्रष्ट छ ।

अतः माथि उल्लिखित आधार प्रमाणबाट विपक्षी न्यायाधिकरणको मिति २०७०।१।३० को फैसलाको तपसिल खण्डको देहाय १ र सो तपसिल खण्डको देहाय १ संशोधन नहुने गरी भएको मिति २०७०।६।९ को आदेश, विपक्षी तहसिलको कैद हद नहुने गरी मिति २०७०।६।१६ को कैदी पूर्जी लगायतका मेरो हक हितविपरीत भए गरेका काम कारवाहीले संविधानको धारा १२, १३, २४ समेतले प्रदान गरेको मौलिक हक तथा मुलुकी ऐन दण्ड सजायको ८, १०, ४१ नं. समेत तथा नागरिक अधिकार ऐनसमेतले प्रदान गरेको कानूनी हकको उल्लंघन भएको हुँदा उक्त गैरकानूनी फैसला, आदेश पत्र कैदी पूर्जीलाई बदर गरी म निवेदक १ वर्ष ६ महिनासम्म मात्र थुनामा बस्नु पनेमा यो रिट निवेदन दर्ता गर्दा मिति २०७०।६।१६ सम्म १ वर्ष ११ महिनासम्म गैरकानूनी तवरबाट बन्दी (कैदी) भई रहनु परेकोले हालसम्म थुनामुक्त नभै थप गैरकानूनी थुनामा रही रहनु परेको कारण नेपालको अन्तरिम संविधान, २०६३ को धारा ३२, १०७(२) समेतका आधारमा विपक्षीहरूका नाममा बन्दीप्रत्यक्षीकरण लगायत जो चाहिने उपयुक्त आज्ञा आदेश वा पूर्जी जारी गरी सो थप कैद बसे वापतको रकम दण्ड सजायको ५३ नं. समेतका आधारमा जरिवाना रकमबाट कट्टा गरी बाँकी जरिवाना रकम बुझी तत्काल विपक्षी कारागारबाट थुनामुक्त हुन गरिपाउँ भन्ने निवेदन पत्र ।

यसमा निवेदकको मागबमोजिमको आदेश जारी गरी बन्दीलाई थुनाबाट किन मुक्त हुन नपर्ने हो ? थुनाबाट मुक्त गर्न नपर्ने भए यो आदेशप्राप्त भएका मितिले २४ घण्टाभित्र सम्बन्धित मिसिल

साथै राखी महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयमार्फत् लिखित जवाफ पेश गर्नु भनी विपक्षीहरूको नाममा सूचना पठाई तत्काल प्रत्यर्थीमध्येका खुल्ला रहेका अड्डाहरूबाट लिखित जवाफ आएपछि वा अवधि भुक्तान भएपछि नियमानुसार गरी पेश गर्नु । साथै प्रस्तुत निवेदन विजया दशमीको बिदा प्रारम्भ हुनु पूर्व नै परेको देखिँदा न्याय प्रशासन ऐन, २०४८ को दफा २३(२) अन्तर्गत सुनुवाई हुन सक्ने हो होइन, सो सम्बन्धमा दुबै तर्फबाट पूर्ण बहस सुनी निर्णयमा पुग्न उचित देखिएकोले सो दफाको विषयमा समेत छलफल हुने गरी सूचना पठाई दिने भन्ने यस अदालतको मिति २०७०।६।२० को आदेश ।

यसमा प्रस्तुत रिट निवेदन मिति २०७०।६।१८ मा दर्ता भएको र सो दिन अदालत खुलेको अवस्था छ । न्याय प्रशासन ऐन, २०४८ को दफा २३(२) मा “यो ऐन वा अन्य प्रचलित कानूनमा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि उपदफा १ मा तोकिएको न्यायाधीशले बिदाको अवधिभित्र आफूसमक्ष परेको निवेदनपत्रको सम्बन्धमा आफ्नो अदालतको अधिकारक्षेत्र प्रयोग गरी उपयुक्त आदेश जारी गर्न सक्नेछ” भन्ने व्यवस्था रहेको पाइन्छ । तर प्रस्तुत निवेदन बिदाको अवधिभित्र परेको नभई वैदेशिक रोजगार मुद्दामा वैदेशिक रोजगार न्यायाधिकरण काठमाडौँमा मुद्दा परी मिति २०७०।१।३० गते फैसला भै सोही फैसलाअनुसार निवेदक थुनामा रहेको देखिन्छ । यसरी निवेदक बिदाको अवधिभित्र पक्राउ नपरेको र बिदाको अवधिभित्र प्रस्तुत निवेदन परेको पनि नदेखिँदा नियमित प्रक्रियाअन्तर्गत नै प्रस्तुत रिट निवेदनको सुनुवाई हुन कानूनसम्मत देखिँदा म्याद तामेल हुन नसकेका विपक्षीहरूको नाममासमेत रीतपूर्वक म्याद तामेल गरी लिखित जवाफ परे वा अवधि नाघेपछि नियमानुसार पेश गर्नु भन्ने यस अदालतको मिति २०७०।६।२२ को आदेश ।

विपक्षी रिट निवेदक प्रताप रानामगरसमेतको जाहेरीले वादी नेपाल सरकार प्रतिवादी निज राजेशबाबु श्रेष्ठ भएको वैदेशिक रोजगार ठगी मुद्दामा काठमाडौँ जिल्ला अदालतको च.नं.८८८ मिति २०६८।७।१७ को कैद पत्र-१, सोनितप्रकाश खड्काको जाहेरीले वादी नेपाल सरकार प्रतिवादी निज राजेशबाबु श्रेष्ठ भएको वैदेशिक रोजगार मुद्दामा वैदेशिक रोजगार न्यायाधिकरणको च.नं. १५११ मिति २०६८।८।२८ को पत्रले वैदेशिक रोजगार मुद्दा १ र इन्द्रप्रसाद पौडेलको प्रतिवेदनले वादी नेपाल सरकार प्रतिवादी राजेशबाबु श्रेष्ठ भएको भ्रष्टाचार (गलत लिखित तयार) मुद्दामा विशेष अदालत काठमाडौँको च.नं.२१०९ मिति २०७०।१।२ को पत्रसमेतले मिति २०६८।७।१७ देखि यस कारागार थुनामा रहेको छन् ।

अधिकारप्राप्त निकाय तथा अधिकारप्राप्त अधिकारीबाट थुनामा राख्ने आदेश भएको र आदेशबमोजिम थुनामा राखिएको हुँदा यस कार्यालयको हकमा उक्त रिट निवेदन खारेजयोग्य

भएकाले खारेज गरिपाउन सादर अनुरोध गर्दछु भन्ने कारागार कार्यालय जगन्नाथदेवल काठमाडौंको लिखित जवाफ ।

सोनितप्रकाश खड्काको जाहेरीले वादी नेपाल सरकार प्रतिवादी राजेशबाबु श्रेष्ठ भएको वैदेशिक रोजगार मुद्दामा निज प्रतिवादीलाई १ वर्ष ६ महिना कैद र रु. १,५०,०००/- जरिवाना हुने ठहरी वैदेशिक रोजगार न्यायाधिकरणबाट मिति २०७०।१।३० मा फैसला भै उक्त फैसलाअनुसारको लगत सो अदालतबाट यस अदालतमा प्राप्त भै यस अदालतको आ.व.२०७०/०७१ को अरौटे लगत नं.१३८७१ मा लगत कसिई वैदेशिक रोजगार न्यायाधिकरणबाट प्राप्त लगत एवं फैसलाको तपसिल खण्डमा निज अन्य मुद्दाबाट थुनामा रहेको मिसिलबाट देखिएकोले कारागारमार्फत् भिकाई बयानपश्चात् मिति २०६९।८।२८ को थुनछेक आदेशानुसार माग भएको धरौटी राख्न नसकी प्रस्तुत मुद्दाबाट थुनामा रहेको देखिँदा उक्त मितिदेखि थुनामा बसेको दिन कट्टा गरी बाँकी कैद र लागेको जरिवाना बेरुजु हुँदा लगत कसी असूलउपर गर्नु भनी यस अदालतमा प्राप्त लगतबमोजिम लगत कायम गरी फैसलामा नै थुनामा रहेको मिति २०६९।८।२८ बाट भन्ने उल्लेख हुँदा र कायम भएको लगतबमोजिम निवेदकको मागबमोजिम कैद हद गर्न मिल्ने अवस्था नदेखिँदा प्राप्त फैसला एवं लगतबमोजिम कैद म्याद ठेकी पठाइएको हो ।

फैसलाबमोजिम कसिएको लगतवाला रिट निवेदकलाई लागेको कैदवापत कैद म्याद ठेकी पठाइएको र निवेदकलाई फरक-फरक वारदातको फरक फरक मुद्दाबाट लागेको कैद र जरिवानावापत कैदमा बस्न पठाइएको हो । एक वारदातको मुद्दाबाट लागेको धेरै वटा कैद नभई फरक-फरक वारदातको मुद्दा भएको र फैसलामा नै निज प्रतिवादी थुनामा रहेको मिति २०६९।८।२८ उल्लेख भएको कुरालाई आधार मानी कैद हद गर्न नमिल्ने हुँदा यस अदालतको काम कारवाहीबाट निवेदकको कुनै हक अधिकारमा आघात परेको नहुँदा रिट निवेदन खारेज गरिपाउँ भन्ने काठमाडौं जिल्ला अदालत तहसिल शाखाको लिखित जवाफ ।

मिति २०६५।६।९ मा जाहेरवाला प्रताप रानाको जाहेरी परी कारवाही चलेको वैदेशिक रोजगारसम्बन्धी कसूर मुद्दामा (प्रतिवादी) यी निवेदक राजेशबाबु श्रेष्ठ यस न्यायाधिकरणबाट तामेल भएको म्यादमा हाजिर नभई म्याद गुजारी बसेकाले यस न्यायाधिकरणबाट मिति २०६९।९।२७ मा १।६।० एक वर्ष छ महिना कैद र रु.१,५०,०००/- (एक लाख पचास हजार) जरिवाना भएको उक्त फैसलाअनुसार लगत असूलउपर गर्ने क्रममा पक्राउ परी काठमाडौं जिल्ला अदालतबाट मिति २०६८।७।७ गते कैद म्याद ठेकी कारागार शाखामा पठाएको देखिन्छ ।

निज राजेशबाबु श्रेष्ठउपर मिति २०६८।६।९ मा सोनित खड्काको वैदेशिक रोजगार विभागमा जाहेरी परी वैदेशिक रोजगार विभागले कारागारमार्फत् भिकाई निज राजेशबाबु श्रेष्ठको मिति

२०६८।८।१९ गते अनुसन्धान अधिकृतले बयान लिई मिति २०६९।४।२९ गते प्रतिवादी राजेशबाबु श्रेष्ठ कारागारमा रहेकोले त्यहीबाट भिकाई बुझी कारवाही गरिपाउँ भनी अभियोगपत्र दायर भएको देखिन्छ ।

प्रतिवादी राजेशबाबु श्रेष्ठलाई १।६।० (एक वर्ष छ महिना) कैद र रु.१,५०,०००।- (एक लाख पचास हजार) जरिवाना हुने ठहरेकाले निज अन्य मुद्दाबाट थुनामा रहेको मिसिलबाट देखिएकोले कारागारमार्फत् भिकाई बयानपश्चात् मिति २०६९।८।२८ को थुनछेकको आदेशानुसार माग भएको धरौटी राख्न नसकी प्रस्तुत मुद्दाबाट थुनामा रहेको देखिँदा उक्त मितिदेखि थुनामा बसेको दिन कट्टा गरी बाँकी कैद र लागेको जरिवाना रु.१,५०,०००।- (एक लाख पचास हजार) वेरुजु हुँदा लगत कसी असूलउपर गर्नु भन्ने यस न्यायाधिकरणको मिति २०७०।१।३० गतेको फैसलाको तपसिल खण्डमा उल्लेख भएको देखिन्छ ।

यस न्यायाधिकरणबाट मिति २०७०।१।३० मा भएको फैसलाको तपसिल खण्डको देहाय १ हेर्दा प्रतिवादी राजेशबाबु श्रेष्ठलाई १।६।० (एक वर्ष ६ महिना) कैद र रु. १,५०,०००।- (एक लाख पचास हजार) जरिवाना हुने ठहरेकाले निज अन्य मुद्दाबाट थुनामा रहेको मिसिलबाट देखिएकोले कारागारमार्फत् भिकाई बयानपश्चात् मिति २०६९।८।२८ को थुनछेक आदेशानुसार माग भएको धरौटी राख्न नसकी प्रस्तुत मुद्दाबाट थुनामा रहेको देखिँदा उक्त मितिदेखि थुनामा बसेको दिन कट्टा गरी बाँकी कैद र लागेको जरिवाना रु.१,५०,०००।- (एक लाख पचास हजार) वेरुजु हुँदा लगत कसी असूलउपर गर्नु भनी सम्बन्धित जिल्ला अदालतमा लगत दिनु भनी उल्लेख भएको पाइन्छ । न्याय प्रशासन ऐन, २०४८ को दफा १९(२) तथा वैदेशिक रोजगार न्यायाधिकरण नियमावली, २०६८ को नियम ३८(२) ले इन्साफमा फरक पर्ने गरी फैसला अन्तिम आदेश संशोधन गर्न नमिल्ने तथा लिपी भूलबाट वा लेखाई तथा टाईप भूलबाट भएको सामान्य भूलसम्म संशोधन गर्न मिल्ने व्यवस्था गरेको देखिँदा यी कानूनी व्यवस्थाहरूबाट फैसलाको तपसिल खण्डमा उल्लिखित व्यहोरा नै परिवर्तन हुने गरी संशोधन गर्न नमिल्ने हुँदा निवेदकको मागअनुसार संशोधन गर्न मिलेन । कानूनबमोजिम गर्नु भन्ने यस न्यायाधिकरणबाट मिति २०७०।६।९ गते भएको आदेश भएकोले फैसलाअनुसार कैद ठेकी कानूनबमोजिम कैदमा रहेको निवेदकको हकमा बन्दीप्रत्यक्षीकरण आदेश जारी हुने अवस्था नहुँदा यी निवेदकको रिट निवेदन खारेजभागी भएकोले खारेज गरिपाउन अनुरोध गर्दछु भन्ने वैदेशिक रोजगार न्यायाधिकरणको लिखित जवाफ ।

सोनितप्रकाश खड्काले यी रिट निवेदक राजेशबाबु श्रेष्ठसमेतलाई प्रतिवादी कायम गरी मिति २०६८।६।९ मा वैदेशिक रोजगार कसूर मुद्दामा जाहेरी दिई सोउपर कारवाही हुँदा निजउपर वैदेशिक रोजगार न्यायाधिकरणमा मिति २०६९।४।२९ गतेका दिन अभियोगपत्र दर्ता गराएकोसम्म हो । सो

बाहेक रिट निवेदकको अन्य कुनै हक अधिकार हनन् हुने किसिमले यस विभागबाट कुनै काम कारवाही नभए नगरिएको हुँदा रिट निवेदन व्यहोरा भुट्टा, कपोलकल्पित र भ्रामक हुँदा रिट निवेदन खारेज गरी न्याय पाउँ भन्ने वैदेशिक रोजगार विभाग, तिनकुनेको लिखित जवाफ ।

नियमबमोजिम दैनिक पेशी सूचीमा चढी पेश हुन आएको प्रस्तुत रिट निवेदनमा निवेदक तर्फबाट उपस्थित विद्वान् अधिवक्ताहरू श्री शम्भूप्रसाद पोखरेल र श्री गिरिश दाहालले रिट निवेदक वैदेशिक रोजगार कसूर मुद्दामा वैदेशिक रोजगार न्यायाधिकरणको मिति २०६७।१।२७ को फैसलाले १½ वर्ष कैद र रु.१,५०,०००/- जरिवाना हुने फैसलाबमोजिम मिति २०६८।७।१६ देखि कारागारमा कैदमा बसेको हो । सो फैसलाअनुसार मिति २०७०।१।१५ मा कैद मुक्त हुनुपर्नेमा थुनामा बसेकै अवधिमा अर्को वैदेशिक रोजगार कसूरमा मिति २०६८।८।१९ मा बयान गराई सो कसूरमा मिति २०६८।१।३० मा न्यायाधिकरणले १½ वर्ष कैद र रु.१,५०,०००/- जरिवाना हुने ठहर गरेको छ । दुवै फैसलाबमोजिमको जरिवाना बुझाई दण्ड सजायको ४१ नं. बमोजिम दुवै कैदमध्ये कैद हद गरी थुनामुक्त गर्नु पर्नेमा हालसम्म गैरकानूनी थुनामा राखेकाले बन्दीप्रत्यक्षीकरणको आदेशले थुनामुक्त हुनुपर्छ भन्नेसमेत बहस गर्नुभयो ।

विपक्षीतर्फबाट उपस्थित विद्वान् सह-न्यायाधिवक्ता श्री सरोज रिजालले रिट निवेदकउपर वैदेशिक रोजगारसम्बन्धी कसूरको दुईवटा अलग-अलग वारदातमा दुईजना जाहेरवालाको अलग-अलग जाहेरी परी दुईवटा मुद्दा चलेको अवस्थामा दुवै मुद्दाको कैद सजाय भुक्तान भई नसकेकाले निजको थुना गैरकानूनी भन्न नमिल्ने हुँदा बन्दीप्रत्यक्षीकरणको आदेश जारी हुने अवस्था छैन । रिट निवेदन खारेज हुनुपर्छ भन्नेसमेत बहस गर्नुभयो ।

उक्त बहससमेतलाई सुनी प्रस्तुत रिट निवेदनमा निवेदकको मागबमोजिमको आदेश जारी हुने हो वा होइन भन्ने निर्णय दिनु पर्ने देखियो ।

निर्णयतर्फ विचार गर्दा प्रस्तुत रिट निवेदनमा निवेदकको मुख्य दावी हेर्दा प्रताप राना मगरसमेतको जाहेरीले वादी नेपाल सरकार भएको वैदेशिक रोजगार ठगी मुद्दामा यी रिट निवेदकलाई १ वर्ष ६ महिना कैद र रु.१५०,०००/- जरिवाना हुने ठहरी वैदेशिक रोजगार न्यायाधिकरणबाट मिति २०६७।१।२७ मा फैसला भई जरिवानाको रकम काठमाडौं जिल्ला अदालतमा बुझाई मिति २०६८।७।१६ देखि कारागार कार्यालयमा कैदमा बसेको अवस्थामा जाहेरवाला सोनितप्रकाश खड्काले दिएको वैदेशिक रोजगार ठगीको जाहेरीको आधारमा कारागारबाट मिति २०६८।८।१९ मा वैदेशिक रोजगार विभागमा भिकाई बयान गराई कैदमा बसेकै अवधिमा अभियोग पत्र दायर भई मिति २०७०।१।३० मा १ वर्ष ६ महिना कैद र रु.१५०,०००/- जरिवाना हुने गरी वैदेशिक रोजगार न्यायाधिकरणबाट फैसला भयो । दण्ड सजायको ४१ नं. को व्यवस्थाबमोजिम

मिति २०६७।१२।७ र मिति २०७०।१।३० को फैसलाले लागेको जरिवाना बुझाई कैदका हकमा कैद हद गरी कैद मुक्त गरिपाउँ भनी निवेदकले वैदेशिक रोजगार न्यायाधिकरण र काठमाडौं जिल्ला अदालतमा निवेदन दिएकोमा निवेदन मागबमोजिम कैद हद गरी मिति २०६८।७।१६ देखि कैद हद हुँदा १ वर्ष ६ महिनामात्र थुनामा बस्नु पर्नेमा १ वर्ष ११ महिनासम्म गैरकानूनी कैदी भई बस्नु परेकोले बन्दीप्रत्यक्षीकरणको आदेश जारी गरी थुनामुक्त गरिपाउँ भन्ने निवेदन दावी रहेको पाइन्छ ।

यस सम्बन्धमा प्राप्त भएको सम्बन्धित मिसिल हेर्दा प्रताप राना मगरसमेतको जाहेरीले वादी नेपाल सरकार प्रतिवादी यी निवेदकसमेत भएको वैदेशिक रोजगार ठगी मुद्दामा रिट निवेदकलाई १ वर्ष ६ महिना कैद र रु.१,५०,०००/- जरिवाना हुने ठहरी वैदेशिक रोजगार न्यायाधिकरणबाट मिति २०६७।१२।७ मा फैसला भएको देखिन्छ । उक्त फैसलाबमोजिम निवेदकलाई मिति २०६८।७।१६ देखि २०७०।१।१५ सम्म कैदमा राख्न भनी काठमाडौं जिल्ला अदालतबाट कैद म्याद ठेकी पठाई मिति २०६८।७।१६ देखि रिट निवेदक कैदमा बसेको देखिन आयो । यी रिट निवेदकले उक्त फैसलाबमोजिमको जरिवाना रु.१,५०,०००/- मिति २०६९।५।१८ मा काठमाडौं जिल्ला अदालतमा बुझाई सकेको देखिन्छ । प्रताप रानासमेतको जाहेरीले वादी नेपाल सरकार भएको वैदेशिक रोजगार ठगी मुद्दामा मिति २०६८।७।१६ देखि कारागारमा कैदमा बसेको अवस्थामा निवेदकउपर सोनितप्रकाश खड्काको जाहेरीले वादी नेपाल सरकार भएको वैदेशिक रोजगार कसूर मुद्दामा चली कैदमा बसेकै अवधिमा अनुसन्धान अधिकृतसमक्ष मिति २०६८।८।१९ मा बयान गराई मिति २०६९।४।२९ मा अभियोगपत्र दायर भएको देखिन्छ । उक्त पछिल्लो वैदेशिक रोजगार कसूरसम्बन्धी मुद्दामा वैदेशिक रोजगार न्यायाधिकरणबाट मिति २०७०।१।३० मा फैसला हुँदा निवेदकलाई १ वर्ष ६ महिना कैद र रु. १५०,०००/- जरिवाना हुने ठहरेको देखिन आउँछ ।

रिट निवेदकउपर जाहेरवाला प्रताप राना मगरसमेत भएको वैदेशिक रोजगार मुद्दामा वैदेशिक रोजगार ऐन, २०६४ को दफा १० र ४३ विपरीत कसूर गरेको भनी अभियोगपत्र दायर भई अभियोग दावीबमोजिम सजाय हुने ठहरी वैदेशिक रोजगार न्यायाधिकरणबाट मिति २०६७।१२।७ मा फैसला भएको देखिन आयो । उक्त मुद्दामा रिट निवेदक कैदमा बसेकै अवस्थामा जाहेरवाला सोनितप्रकाश खड्काको जाहेरीले वादी नेपाल सरकार भएको वैदेशिक रोजगार मुद्दा चली वैदेशिक रोजगार ऐन, २०६४ को दफा १० र ४३ बमोजिम नै १ वर्ष ६ महिना कैद र रु.१,५०,०००/- जरिवाना हुने ठहरी वैदेशिक रोजगार न्यायाधिकरणबाट मिति २०७०।१।३० मा फैसला भएको देखियो । यसरी रिट निवेदकउपर वैदेशिक रोजगारसम्बन्धी समान कसूरमा दुईवटा मुद्दा चली पहिलो मुद्दामा कैदमा बसेको अवस्थामा पछिल्लो मुद्दा पनि फैसला भई दुवै फैसलाबमोजिम ठेकिने कैदको हद बराबर रहेको देखिन आउँछ ।

मुलुकी ऐन दण्ड सजायको ४१ नं. मा एकै मानिसलाई एकै वा धेरै मुद्दाको धेरै कलमको कैद ठेक्नु परेमा जुन कलममा कैदको सबभन्दा ठूलो हद छ सो हद ननाघ्ने गरी एकै वा धेरै मुद्दामा एकै वा धेरै कलममा गरी कैद ठेक्नु पर्छ । त्यसरी कैद ठेकिएकोमा कैद भुक्तान हुन नपाउँदै अर्को कलममा कैद ठेक्नु पर्ने भयो र अघि ठेकिएको जम्मा कैद भन्दा पछि ठेक्नु पर्ने कलमको हद बढी छ भने अघि कैद ठेक्दा थुना परेको मितिदेखि पछि ठेकिएको कलमको हद ननाघ्ने गरी कैद ठेक्नु पर्छ । अघि ठेकिएको कैद भन्दा पछि ठेक्ने कलमको हद घटी रहेछ भने थप कैद ठेक्नु पर्दैन । फैसला, कैदी पूर्जा, कैद ठेक्ने कितावमासम्म खुलाई दिनु पर्छ र पछि ठेकिने कलमको हद घटी भएपनि अघि कैद गर्दा ठूलो कलमको हद नपुगेको रहेछ भने सो नपुग दिनसम्म पछिल्लो कलममा कैद गर्नु पर्छ । धेरै कलमको कैदको हद बराबर हुन आयो भने सो मध्ये एक कलमको कैद ठेक्नु पर्छ । अरु कलमका हकमा फैसला, कैदी पूर्जा, कैद ठेक्ने कितावमासम्म खुलाउनु पर्छ । तर फैसला भई सकेपछि कैद नबस्दै वा थुना कैद बसेको अवस्थामा वा थुना कैदबाट छुटेको वा भागेको अवस्था अर्को कसूर गरेकोमा सो कसूर वापत कानून बमोजिम थप कैद ठेक्नु पर्छ भन्ने व्यवस्था देखिन्छ ।

दण्ड सजायको महलको कानूनी व्यवस्थाअनुसार धेरै कलमको कैद ठेक्न परेमा त्यस्तो धेरै कलमको कैद हद बराबर हुन आयो भने सो मध्ये एक कलमको कैद ठेक्नु पर्ने हुन्छ । यि रिट निवेदकउपर लागेको पहिलो मुद्दामा थुनाबाट छुटेपछि अर्को वैदेशिक रोजगारसम्बन्धी मुद्दा चली कैदको सजाय भएको नभई पहिलो मुद्दामा थुनामा बसेकै अवधिमा अर्को वैदेशिक रोजगार मुद्दामा कैद सजाय भएको देखिन आएकोले दुबै मुद्दाको कैद खापी सजाय गर्न दण्ड सजायको ४१ नं. को कानूनी व्यवस्थाको विपरीत हुन्छ ।

यस सम्बन्धमा ने.का.प.२०४५ श्रावण नि.नं.३४१३ पृ.३११ मा प्रकाशित यस अदालतको वृहद पूर्ण इजलासबाट मिति २०४४।१२।१६ मा भएको आदेशमा एकै मितिमा एकभन्दा बढी मुद्दामा कैदको सजाय ठेक्नु पर्ने भयो भने सबैभन्दा ठूलो हदको कैदमा अरु कैदको सजाय गाभिन जाने र धेरै कलमको कैद बराबर हुन आएकोमा कुनै एक कलमको कैद गर्नुपर्ने, यदि फरक-फरक मितिमा कैदको सजाय ठेक्नु पर्ने भयो भने विभिन्न मितिमा फैसला भए पनि धेरै मुद्दामा कैदको हद बराबर भएमा कुनै एक कलमको कैद भई सकेपछि थप कैद बस्नु नपर्ने भन्ने सिद्धान्त प्रतिपादन भएको देखिन्छ ।

मुलुकी ऐन दण्ड सजायको महलको ४१ नं. बमोजिमको कानूनी व्यवस्था र यस अदालतबाट मिति २०४४।१२।१६ मा प्रतिपादन भएको नजीरसमेतबाट रिट निवेदकलाई वैदेशिक रोजगार न्यायाधिकरणबाट मिति २०६७।१२।२७ र मिति २०७०।१।३० को फैसलाले लागेको कैदको हद बराबर भएकोले कुनै एक कलमको कैद भई सकेपछि थप कैद बस्नु पर्ने देखिएन । निवेदक मिति

२०६८।७।१६ देखि थुनामा रहेकाले वैदेशिक रोजगार न्यायाधिकरणको फैसलाबमोजिमको कैद निजले भुक्तान गरी सकेको देखिँदा अब निजको कैद गैरकानूनी हुन जाने भएकाले निजलाई कैदबाट मुक्त गरी दिन भनी बन्दीप्रत्यक्षीकरणको आदेश जारी हुने ठहर्छ । वैदेशिक रोजगार न्यायाधिकरणको मिति २०६७।१२।७ को फैसलाले लागेको जरिवाना रु.१,५०,०००।- रिट निवेदकले काठमाडौं जिल्ला अदालतमा मिति २०६९।५।१८ मा दाखिल गरी सकेको देखिएकाले मिति मिति २०७०।१।३० को फैसलाले लागेको जरिवाना निजले तिरेमा छुटी जाने देखिएको हुँदा सो जरिवाना दाखिल गरेमा निजलाई अन्य कुनै मुद्दामा वा अन्य कुनै कारणले थुनामा राख्नु नपर्ने भए उक्त मुद्दाबाट थुनाबाट मुक्त गरी दिनु भनी आजै छुट्टै आदेश भई सकेकाले यसमा अब केही गरी रहनु परेन । दायरीको लगत कट्टा गरी मिसिल नियमानुसार बुझाई दिनु ।

का.मु. प्रधान न्यायाधीश

उक्त रायमा सहमत छु ।

न्यायाधीश

इति सम्बत २०७० साल कार्तिक महिना १० गते रोज १ शुभम् -----
इजलास अधिकृत : विश्वनाथ भट्टराई
कम्प्यूटर सेटिङ : रानु पौडेल